

Historisch sortiment siert Snouck van Loosenpark in Enkhuizen

Het Snouck van Loosenpark in Enkhuizen is in 1897 aangelegd om arbeiders in een fraaie groene omgeving en relatieve luxe te laten wonen. Nu is dit rijksmonument door zijn bijzondere ontwerp en het historische sortiment het behouden meer dan waard.

Tekst en beeld Bert Maes

De zeldzame, gladde iepcultivar *Ulmus minor* 'Pendula', hier een exemplaar uit de aanlegtijd van het park, 1897.

Verrassend reliëf in het park met een van de monumentale bomen uit 1897: de gewone plataan (*Platanus x hispanica*).

Een bezoek aan het Snouck van Loosenpark in Enkhuizen is een echte aanrader. Ongeveer vijftig huizen liggen verspreid in een monumentaal, door Hendrik Copijn ontworpen park. Wat het park zo monumentaal maakt, zijn de grote bomen, die deels nog uit 1897 dateren. Copijn was een echte bomenliefhebber en was gespitst op aparte soorten en variëteiten. Een iep van nu bijna 120 jaar oud is al een bijzonderheid, maar de treurvorm van de gladde iep (*Ulmus minor* 'Pendula', een Nederlandse cultivar die in 1890 op de markt is gebracht) zul je zelden tegenkomen. Ook gewone plataan, moseik, zomereik en zomerlinde zijn uit de aanlegtijd overgebleven.

De heestervakken zijn gevuld met een variëteit aan soorten. Heesters zijn lastig op ouderdom te schatten, maar waarschijnlijk zijn er nog heel wat exemplaren uit de aanlegtijd. We zien er forse exemplaren van de gele kornoelje, de geveerde pimpermoot (*Staphylea pinnata*), de kerspruim en de gouden regen.

Andere bijzonderheden zijn de struikklimop *Hedera helix* subsp. *poetarum*, een ondersoort uit het oostelijke Middellandse Zeegebied en de kleinbladige *Taxus* ofwel *Taxus baccata* 'Adpressa', een Engelse cultivar uit 1828. Ook bijzonder zijn *Ribes divaricatum*: een *Ribes* uit Noord-Amerika, hier ingevoerd rond 1830, en bonte es, *Fraxinus pennsylvanica* 'Aucubifolia', een Engelse ontdekking uit de late 18e eeuw.

Hagen

De huizenblokken zijn omgeven door lage hagen van meerdere heestersoorten die in symmetrische patronen zijn samengesteld met haagliguster, klimhortensia, Japanse kardinaalsmuts en klimop. De stammetjes van de klimhortensia en de Japanse kardinaalsmuts zijn op fijnzinnige wijze in elkaar gevlochten. Met de groenblijvers, die in de herfst vergelende hortensia en de oranje-witte vruchten van de Japanse kardinaalsmuts biedt de vegetatie in ieder seizoen een eigen kleurenspeel.

Vrijwel rondom het gehele park is een heg geplant van wilde liguster. Voor iedere huisgevel is een perkje met tuinhortensia's omgeven door een haagje van palmboompjes (*Buxus sempervirens*) in ronde, vierkante en ovale vormen.

Tuinhortensia's, ingevoerd rond 1790, zijn inmiddels wat ouderwetse tuinheesters, maar waren

Ronde Buxus-haagjes met de klassieke tuinhortensia.

rond 1900 nog zeer gewild. De bloemen zijn wit of roze, maar na een behandeling met aluin (kalium-aluminiumsulfaat) kleuren ze blauw.

Behalve de bomen, heesters en bloemplanten zijn er allerhande tuinelementen die aan het parkverhaal en de sfeer iets toevoegen. Bijvoorbeeld de gietijzeren boomstambankjes, de perkoenen, het ringvormige watersproeisysteem in het formele ronde parkdeel, een vlaggenmast, een sierlijk uitgevoerde bakstenen brug tussen de twee vijverdelen en een alleraardigst eendenhuisje, dat jammer genoeg niet meer voor watervogels toegankelijk is.

Goed bewaard gebleven

Het Snouck van Loosenpark is opmerkelijk goed bewaard gebleven. Dat heeft alles te maken met het beheer, dat lange tijd centraal georganiseerd was. De bewoners mochten zich niet met het park en zelfs niet met hun eigen tuinen bemoeien. In 1974 kwam het park in eigendom van de gemeente Enkhuizen, die het minder strak beheerde en ook veel aan de bewoners zelf overliet.

Ofschoon het park redelijk gaaf is overgeleverd, is er sinds 1897 wel het een en ander gebeurd. De statige beplanting van iepen en paardenkastanjes is al een halve eeuw geleden vervangen door gewone meelbes, Zweedse meelbes en de bastaardhanenspoormeidoorn (*Crataegus lavallei*). Ook ander bomen en heesters verspreid in het park zijn vervangen.

De laag bedoelde hegjes zijn hier en daar, vanwege de behoefte aan meer privacy, wat aan de ►

De kleine vijver met fraai eendenhuisje uit 1897. Op de achtergrond het huis van de parkopzichter, rechts een oude gele kornoelje.

hoge kant of vervangen door coniferen. Ook zijn allerlei nieuwere soorten heesters en bomen aangeplant, die gezien de historische context van het park niet zo wenselijk zijn. Hier en daar is het padenpatroon gewijzigd en zijn laandelen verdwenen. Door veranderingen in de directe omgeving vraagt de noordzijde van het park een nieuwe, groene afsluiting. Ook het soms te zware verkeer door het park veroorzaakt schade aan de bermen en borders.

Om het park voor de toekomst te behouden is het van belang dat de hoofdropzet van lanen, perken, reliëf en waterpartijen gehandhaafd blijft, evenals de kenmerkende detaillering met de haagjes, heestervakken en bomenrijen. En met name het authentieke basissortiment moet in ere worden gehouden. Het tijdig stekken van de meer bijzondere en karakteristieke soorten en variëteiten om nieuw plantgoed op te kweken voor inboet is daarbij belangrijk.

De mogelijkheden om een aanzienlijk aantal bomen oud en monumentaal te laten worden, hangt samen met de zorg voor gezonde en ruime boomspiegels en terughoudendheid bij tak- en stamsnoei. Aan te bevelen is het herstel van alle hagen volgens de door Copijn bedoelde soortensamenstelling, de oude lage snoeihoogte en de terugkeer van de tuinhortensia's binnen de Buxus-cirkels. De verdwenen gevelbeplanting van klimop, winterjasmijn en klimhortensia kan weer terugkeren.

In het afgelopen jaar zijn de huizen van het Snouck van Loosenpark gerestaureerd met inbegrip van alle detaillering van het siermetselwerk, dakkapelletjes en uitbouwjes. Als deze restauratie een vervolg krijgt met het herstel van het groene deel van dit rijksmonument, blijft een stuk cultuurhistorisch erfgoed van landelijke allure voor de toekomst bewaard. ■

De curieuze vruchten van de Japanse kardinaalsmuts.

De struikklimop: Hedera helix subsp. poetarum.